

En vedtatt sannhet uten kontroll

Metoderapport SKUP 2026

Innsendere: Stine Løkstad og Hans Olav Nyborg

Innhold

1.0 Innledning.....	3
2.0 Slik startet det.....	4
3.0 Metode.....	5
3.1 Starten.....	5
3.2 Tomt til besvær.....	6
3.3 Gjennombruddet.....	7
3.4 Skysstasjonene som ble blandet sammen.....	8
3.5 Flere overraskelser.....	9
4.0 Organisering av arbeidet.....	10
5.0 Etikk.....	11
6.0 Motstand.....	11
7.0 Dette er nytt.....	12
7.1 Slurving med historiske fakta.....	12
7.2 Konsekvenser for den historiske betydningen til bygningene.....	12
7.3 Skilt laget av barneskoleelever.....	13
7.4 Videre undersøkelser.....	13
8.0 Konsekvenser.....	14
9.0 Vedlegg: Lenker til artiklene.....	15

1.0 Innledning

Midt i Lillestrøm sentrum står to gamle bygninger, som setter kjepper i hjulene for en planlagt gigantutbygging. I nesten tre år har utbyggingen stått på vent, på grunn av en innsigelse fra fylkeskommunen. Fylket mener de to bygningene, huset og stallen med adresse Solheimsgata 4, er verneverdige kulturminner.

Huset og stallen har i perioder fungert som hotell og skysstasjon. Helt tilbake i 2014 vedtok kommunen å bygge ut dette kvartalet. Først i 2023 kom Akershus fylkeskommune på banen, med en innsigelse mot riving av de gamle bygningene.

I et intervju med fylkesråden sommeren 2025, kom hun med en uttalelse som gjorde at vi stoppet opp. Gjennom tre måneders dypdykk i historiske kilder har vi avdekket at hele innsigelsessaken er bygget på en rekke faktafeil. Våre undersøkelser viser at bygningene verken er så gamle som man tidligere har trodd, eller har den historiske funksjonen myndighetene har lagt til grunn. Et av de mest oppsiktsvekkende funnene vi gjorde, var da det viste seg at de blå skiltene som fylkeskommunen delvis hadde basert innsigelsen på, var laget av barneskoleelever.

Denne rapporten redegjør for hvordan vi ettergikk den etablerte sannheten og knakk koder ved hjelp av arkivdykk og kryssjekking av data. I tre måneder dykket vi grundig inn i historien. De største funnene var at fylkeskommunen hadde lagt til grunn langt tidligere byggeår for de to bygningene enn det som faktisk stemte. Fylkeskommunen har lagt sterk vekt på at Solheimsgata 4 fungerte som skysstasjon, med en rød tråd tilbake til en annen skysstasjon på Romerike på 1700-tallet. Vi har imidlertid funnet ut at det fantes en annen skysstasjon i Lillestrøm, som både åpnet før, og eksisterte på samme tid som, den i Solheimsgata 4.

Om innsigelsen skal tas til følge eller ikke, skal avgjøres i Kommunal- og distriktsdepartementet. I skrivende stund har ikke departementet kommet med sin konklusjon ennå. Kort tid etter at RB publiserte den første artikkelen, tok både fylkeskommunen, kommunen og utbyggeren kontakt med departementet og redegjorde for de nye opplysningene som hadde kommet fram. Det ble også arrangert en befaringsreise, der både departementet og de andre involverte kunne ta de to bygningene i nærmere øyesyn.

2.0 Slik startet det

I juni 2025 omtalte RB utbyggingsplanene i Lillestrøm sentrum og innsigelsessaken. I denne artikkelen uttalte fylkesråden for plan, kulturminner, klima og miljø, at huset i Solheimsgata 4 ble bygget i år 1865. Rundt ett år tidligere hadde journalist Hans Olav Nyborg skrevet en artikkel om historien til byens første hotell. Han stusset dermed på dette årstallet, som han mente var feil.

Fylkesråden har stått i bresjen for innsigelsen fra fylkeskommunen og har argumentert sterkt for å bevare de to bygningene i Solheimsgata 4. Dette gjorde at vi begynte å stille spørsmål ved om innsigelsen kunne inneholde flere faktafeil.

Fylkeskommunen har blant annet vist til det blå historiske skiltet på en av husets vegger og en NIKU-rapport fra 2010/2011 som kilder. Disse kildene har imidlertid motstridende faktaopplysninger og byggeår. Vi ønsket å komme til bunns i hva som faktisk var riktig. Dette ble starten på et stort graveprosjekt, der vi har gått gjennom dokumenter fra blant annet Riksarkivet, Nasjonalbiblioteket, og kommunens eget arkiv. Opplysningene har blitt kryssjekket med historiske kart og bilder, branntakster for bygningene, kunngjøringer i avisene og oppslag i folketellinger.

Et postkort som viser huset i Solheimsgata 4 i 1909.

3.0 Metode

3.1 Starten

Metoden som ble benyttet for å avdekke de historiske riktige faktaene er i stor grad basert på nye metoder. Uten særlig hjelp av KI ble arbeidet utført manuelt og i stor grad digitalt.

Det er relativt nytt at så stor andel av dokumenter, kilder og informasjon er gjort tilgjengelig digitalt. Dette gjelder arkiver hos Nasjonalbiblioteket, landets museer og samlinger, samt hos Riksarkivets egen tjeneste Arkivverket. Disse er i stor grad vanskelige å lete i ved hjelp av KI eller tilsvarende hjelpemidler.

Ettersom fakta skulle etableres basert på informasjon fra 1800- og tidlig 1900-tallet, ble måten å gjennomføre søk på essensiell. Årsaken til det er at både steds- og personnavn kunne skrives på mange ulike måter.

Søkene måtte derfor gjennomføres med flere ulike varianter av adresser, som med bruk av gade, veg, vei, gt. og gata. Skysstasjon kunne for eksempel skrives som Skydsstation og Skystation.

Det samme var gjeldende for personer og stedsnavn tilknyttet saken. Hotelleieren kunne omtales som Oftedahl, Oftedal og Offtedahl. Lillestrøm kunne bli stavet som Lillestrømmen og Lille Strøm, for å vise noen eksempler.

Dokumenter fra 1800-tallet er ofte basert på tilfeldigheter med navn og hvordan disse ble skrevet. Branntakster og forsikringsdokumenter kunne være basert på hva vedkommende som skrev det ned, trodde var mest riktig. Derfor måtte søkene gjøres i flere omganger, kryssjekkes, endres og prøves på ny. Vi satt ofte igjen med flere varianter som ga ulike svar, men som førte saken videre.

Det måtte også tas høyde for at dokumenter og informasjon var gitt feil datoer, årstall og gateadresse. Spesielt husnummer kunne ofte være feil. Solheimsgata 4 kunne fort bli registrert som Solheimsgata 6 eller 2.

Det første som ble utført var å kartlegge omtaler, kunngjøringer og offentlig informasjon fra ulike aviser og tidsskrift fra 1860 til 1915. Dette ble gjort gjennom portalen hos Nasjonalbiblioteket, med tilhørende innsynsbegjæringer i låst materiale. Lillestrøm hadde i store deler av perioden ikke egne avisutgivelser. Dermed ble det benyttet avissøk fra Christiania og andre deler av landet.

Mange av avisene hadde både gotisk skrift og fonter av eldre årganger som var vanskelig å tyde og som ga utfordringer i å lese. Her er et av de få tilfellene vi brukte KI, for å hjelpe oss å tyde skrifttyper i avisene.

Det ble foretatt over 600 ulike søk etter dokumentasjonen hos Arkivverket med tilhørende innsyn, enten elektronisk eller ved personlig oppmøte på lesesal i Oslo. Datoer, årstall, tomtenummer og eiere spriket i alle retninger.

Vi opprettet også kontakt med ulike arkivarer hos Nasjonalbiblioteket, Riksarkivet (Arkivverket), fylkeskommunen og kommunen. Disse personene utførte sine egne søk i dokumenter som ikke var søkbare, og som måtte manuelt hentes opp fra arkivkjellere og magasiner, for så å bli avfotografert.

Dokumenter, kart og informasjon som dette var til stor hjelp i det videre arbeidet med finne frem til den historiske tidslinjen.

3.2 Tomt til besvær

Selve tomten der skysstasjonen står, skulle vise seg å være en stor utfordring å grave frem informasjon om. Først og fremst hadde ikke Lillestrøm fram til 1890-tallet gatenavn på gatene. Tomtene manglet helt tomtenummer før de ble gitt en tresifret kode, som det eksisterte heller dårlig oversikt over.

For å finne frem til rett tomt og få laget en tidslinje for denne, måtte søkene være manuelle og kreative.

Etter at Solheimsgata fikk sitt navn i 1890, skulle eiendommen bli omtalt som Solheims Gaden 4, Solheimsgaten 4 og Solheimsgata 4 gjennom de neste tiårene. I flere offentlige dokumenter ble også adressen forkortet til Solheimsvn. eller Solheimsgt.

Det var først da vi kom over gamle bykart fra midten av 1880-årene, at vi skjønnte at skysstasjonen ikke kunne være bygget før 1890. De gamle kartene viste at det lå bygninger på tomten, som tilhørte et gammelt sagbruk. Dette ble et gjennombrudd, fordi vi først da hadde bevis på at huset ble bygget senere enn de historiske faktaene til nå hadde påstått.

Da startet jakten på å finne ut når huset ble bygget.

3.3 Gjennombruddet

Etter anbefaling fra ulike instanser hos Riksarkivet, var det branntakstene som kunne gi den nærmeste riktige informasjonen rundt når huset i Solheimsgata 4 ble bygget, og ikke minst når tomten ble skilt ut til den tomten huset ligger på i dag. Alle hus og bygninger som skulle forsikres, måtte ha en gyldig branntakst. Taksten ga informasjon om byggeår, innhold rom for rom, og avstand mellom bygg, med hensyn til brannfaren.

Det ble et nøysomt arbeid med å gjennomgå takst etter takst for å se om det hadde relevans til Solheimsgata 4.

Branntakstene for Skedsmo var digitalisert, men ikke søkbare hos Arkivverket. Kun manuell leting side for side var alternativet. Ettersom tidligere søk gjennom gamle dokumenter hadde fastslått at tomten muligens var utskilt mellom 1887 og 1892, måtte branntakstene for disse årene blas gjennom. Branntakstene var håndskrevet, ofte med skjønnskrift og skrift som nærmest var umulig å tyde. Tomter, adresser og navn var i tillegg til datoer og årstall ulikt oppført, og ofte ikke i rekkefølge.

Verktøy hos Nasjonalbiblioteket, som Transkribus og NorHand 1820-1940 samt NorPrint ble benyttet til maskinassistert håndskriftsgjenkjenning, for å klare å tyde skriften og datoer i branntakstene. I tillegg ble lignende tjenester fra Universitetet i Stockholm benyttet.

De ulike verktøyene ga imidlertid ofte ulike tolkninger av de samme tekstene. Her måtte vi sette sammen de ulike svarene, og tyde oss fram til det som trolig var mest riktig betydning.

Arbeidet med branntakstene ga resultater etter to måneder. Da fant vi branntaksten, som viste at Solheimsgata 4 var beskrevet som et nytt hus i 1891. Dette var et sentralt og viktig funn i saken.

Videre ga branntaksten et annet viktig svar: Hvem som hadde kjøpt tomta og bygde huset som første eier. Dette var opplysninger som ikke var kjent, og som ikke stemte med det som var gjengitt i historiske bøker om Lillestrøm, artikler og på det blå skiltet.

Målene for husets fire vegger i branntaksten stemte med målene på huset i dag. Dette betydde at vi kunne kvalitetssikre at informasjonen gjaldt riktig hus.

3.4 Skysstasjonene som ble blandet sammen

En skysstasjon kan ses på som dagens drosjesentral. Formålet med skyssen var å kunne tilby transport med hest, fra A til B. Ordningen var i stor grad offentlig fra 1700-tallet, til den ble avviklet på 1850-tallet. Skysstasjonen besto i prinsippet av en stall med tilhørende bygninger for vogner og utstyr. Skysstasjonene lå ofte i nærheten av hotell og gjestgiveri, som kunne stå for servering og overnatting. Akershus fylkeskommune har i sin innsigelse lagt stor vekt på funksjonen hotellet hadde som skysstasjon, tross at det er stallen som var skysstasjonen.

Historiebøkene skulle ha det til at Solheimsgata 4 var bygget som en skysstasjon fra starten på 1880-tallet. Et viktig materiale her var de gamle Skyssdagbøkene hos Arkivverket, som ikke var digitalisert, men som måtte leses gjennom ved oppmøte i Oslo på lesesal. Disse dagbøkene var slitte og skrevet for hånd, og vanskelige å tolke.

Skyssdagbøkene ga oppsiktsvekkende ny informasjon. I årsboka for 1880 dukket plutselig en annen adresse i Lillestrøm opp som skysstasjon, nemlig Storgata 3, som åpnet dette året. Dette var helt ny informasjon for oss, og også lite kjent.

Vi fant ut av at den første skysstasjonen i Lillestrøm lå plassert et steinkast unna Solheimsgata 4, i Storgata. Denne åpnet 11 år før Solheimsgata 4 i det

hele tatt var bygget. Den i Solheimsgata fikk først status som skysstasjon i 1897.

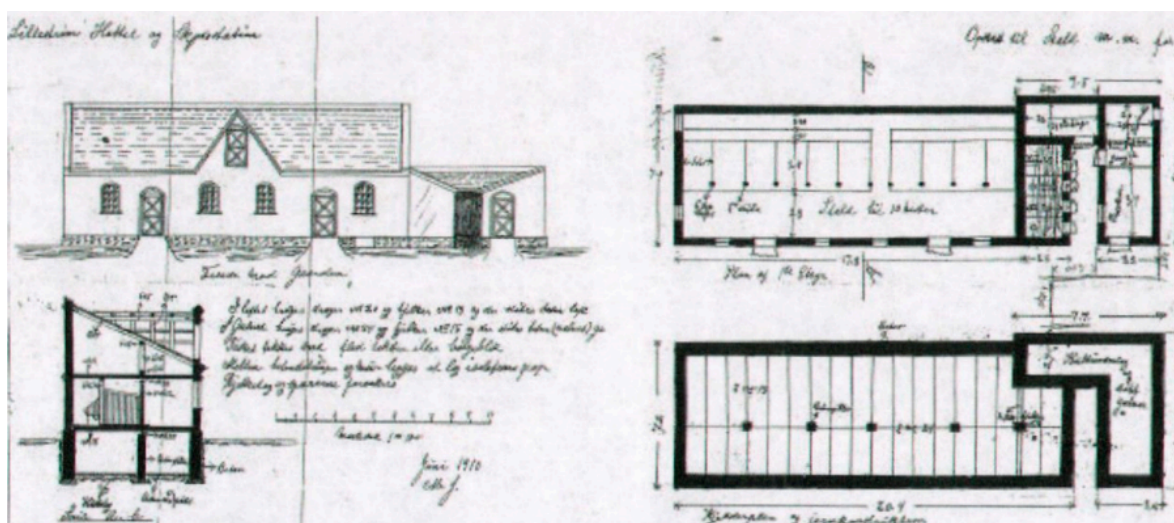
Historiebøkene har gjennom tidene blandet sammen de to husene, årstall og innehavere. En mulig forklaring på det er at husene ligger nær hverandre og ligner hverandre i utseende.

Videre undersøkelser skulle gi bekræftelse på funnene. Gjennom Norges Handelskalender fant vi informasjon om de ulike overnattingsalternativene og skysstasjoner i tilknyttet Lillestrøm, i perioden 1880 til 1909. Her fremgikk det at innehaver av Skysstasjonen het Skogvold, og at han var tilknyttet og bodde i Storgata 3.

3.5 Flere overraskelser

Fylket har i sin innsigelse datert nåværende stallbygg til å ha blitt bygget samtidig som huset, nemlig på 1880-tallet. For å finne ut av når stallen ble bygget, måtte vi igjen undersøke branntakstene.

I forbindelse med funn av byggeår for selve huset ble det også bekreftet at en stallbygning i treverk ble oppført på tomten i 1892. Da skjønnte vi at dette ikke kunne være den samme stallen som står på eiendommen i dag, siden nåværende stall er bygget i mur. Da vi ikke klarte å finne bekræftelse på når dagens stall ble bygget, ble løsningen kommunens eget fjernarkiv. Der fantes originaltegninger og byggesøknad for dagens stall, som viste seg å være oppført i mur i 1910.

Byggetegningene til nåværende stall, datert 1910.

4.0 Organisering av arbeidet

I perioden fra 1. juli 2025 til 1. oktober 2025 hentet og gjennomgikk vi 1506 ulike dokumenter fra diverse arkiver. All informasjon ble kartlagt gjennom excel-dokumenter, tidslinjer og egne dokumenter. Dokumenter, kart og bilder ble organisert i mapper i Google Disk.

20 ulike kart ble brukt som kartdata og sjekket opp mot hverandre, både bykart, NSB-kart og offisielle kart fra kartverket i årene 1861 til 2025.

Det ble hentet inn rundt 100 ulike bilder fra Lillestrøm i samme periode. Dette var bilder som viste Solheimsgata 4, i tillegg til Storgata 3. Her brukte vi vårt eget bildearkiv, Digitaltmuseum, Nasjonalbiblioteket og Arkivverket.

Da vi hadde samlet inn alt vi trengte av informasjon, hadde vi veldig mange faktaopplysninger som vi ønsket å presentere for kildene våre. Vi valgte da å sette sammen en powerpoint-presentasjon. I presentasjonen redegjorde vi for prosessen med å hente inn informasjon, skriftlige kilder, og de viktigste funnene. Dette gjorde vi fordi vi ønsket at kildene skulle få så mye fakta som mulig, før de uttalte seg i saken.

De tre viktigste kildene vi ønsket uttalelser fra før vi kunne publisere den første artikkelen, var fylkeskommunen, utbyggerselskapet Lillestrøm Delta, og Lillestrøm kommune. Fylket fordi de sto bak innsigelsen, utbyggeren fordi de har fått prosjektet utsatt i flere år på grunn av innsigelsen, og kommunen fordi de hadde sagt ja til byggeplanene, og hadde vært i mekling med fylkeskommunen om innsigelsessaken.

I oktober avtalte vi møte med Akershus fylkeskommune, på deres kontorer i Oslo. Der møtte de mannsterke opp. Vi viste fram våre funn i saken gjennom presentasjonen. Det kunne virke som at mye av informasjonen kom overraskende på dem. Etter presentasjonen hadde de ingen spørsmål og avsluttet møtet brått.

Etter at vi hadde presentert for de tre instansene, fikk de en kort frist på å uttale seg. Til slutt var vi klare for å publisere i slutten av oktober 2025.

5.0 Etikk

Etter at vi hadde holdt presentasjonen for eiendomsselskapet Lillestrøm Delta, ble både en av våre journalister og redaktøren kontaktet av dette selskapet. De ønsket å dele presentasjonen og informasjonen de hadde fått med sin advokat. De ønsket også at vi skulle ha et møte med advokaten. Vi sa nei til dette, for å verne om vår uavhengighet, og at det ikke kunne oppstå spørsmål om bindinger, i tråd med Vær varsom-plakaten punkt 2.2.

Etter å ha holdt presentasjonen for først fylkeskommunen og deretter Lillestrøm Delta, valgte vi på forespørsel å sende powerpoint-presentasjonen på e-post til disse to partene. I ettertid ble dette problematisert i redaksjonen. Konklusjonen ble da at dette er å anse som upublisert materiale. Vi ser i etterkant at vi ikke burde ha sendt ut alle våre funn og informasjon til parter i saken.

6.0 Motstand

Når vi skriver saker som handler om utbygging, skaper det alltid engasjement. Det er ikke til å legge skjul på at de nye opplysningene som vi har gravd fram, kan ses på som fordelaktige for utbyggeren. Arkitekturopprøret Lillestrøm har kritisert Romerikes Blad for å ha et negativt fokus på bygget. De mener at vi «*svekker byggets status heller enn å belyse fakta,*» som de skriver i en kommentarartikkel.

Vårt mål har ikke vært å svekke byggets status, men å vise at innsigelsen er basert på feil faktagrunnlag, og mulige konsekvenser av det.

7.0 Dette er nytt

7.1 Slurving med historiske fakta

I vårt arbeid fant vi ut at flere sentrale «fakta» i innsigelsen var direkte feil. Innsigelsen har ført til at et stort utbyggingsprosjekt har stått på vent i nesten tre år, sannsynligvis med millioner av kroner i tap for utbyggeren.

Etter vårt syn er et av de viktigste funnene våre imidlertid at fylkeskommunen, som en seriøs instans, har slurvet med fakta og ikke sjekket kildene godt nok. Underveis i arbeidet med denne saken, har det overrasket oss hvor lettfattet synet på historiske opplysninger har vært. I et tilsvarende svar til utbyggerens advokat, skriver fylkeskommunen blant annet at *«det ikke kan forventes at fylkeskommunen gjør den typen omfattende primærkildeundersøkelser som Romerikes Blad har gjort.»* Det overrasker oss, all den tid at innsigelsessaken har fått store konsekvenser for utbyggingen i Lillestrøm sentrum.

Et av spørsmålene vi sitter igjen med er om dette kan gjelde andre innsigelsessaker om historiske bygninger, og om man tidligere har tatt innsigelser med feil faktagrunnlag til følge. Et mål med våre saker må være å inspirere andre til å sjekke om det som presenteres som historiske fakta faktisk er riktig, slik at man kan unngå at dette skjer igjen.

Vi opplever at det har blitt en etablert sannhet om dette huset, som ingen har undersøkt om stemmer før vi gjorde det. Dette har kommet av flere følgefeil. Feilene har blitt repetert i historiske bøker, rapporter, og så videre, som har gjort at de har blitt tatt for god fisk. Når man går til primærkildene, finner man ut at historien ikke stemmer.

7.2 Konsekvenser for den historiske betydningen til bygningene

Når det gjelder den aktuelle eiendommen vi har undersøkt, har vi funnet ut at byggeårene som ble vist til i innsigelsen er direkte feil. Dette gjelder

begge de to bygningene i Solheimsgata 4, både huset og stallen. Dette er viktig fordi fylkeskommunen i sin innsigelse viser til at huset skal ha blitt bygget flere tiår før det faktisk ble bygget. Hadde dette stemt, hadde huset vært et av de første i hele Lillestrøm by. At det vises til feil årstall er dermed med på å overdrive husets betydning.

Videre fant vi ut at det fantes mer enn én skysstasjon i Lillestrøm by. Den andre skysstasjonen, som lå i Storgata, både åpnet tidligere og var i drift lengre enn den i Solheimsgata. Fylkeskommunen har i sin innsigelse lagt vekt på husets funksjon som skysstasjon. Også denne blir svekket når man nå vet at det fantes en annen skysstasjon, som attpåtil åpnet tidligere og var i drift lenger enn den i Solheimsgata 4. Skysstasjonen i Storgata ble revet i 2004, tilsynelatende uten protester.

7.3 Skilt laget av barneskoleelever

Videre kunne vi avsløre at det blå historiske skiltet som henger på den tidligere skysstasjonen i Solheimsgata, ble laget av skoleelever. De blå skiltene er laget etter samme mal som de offentlige skiltene, som omtaler blant annet fredede bygninger og kjente personer. Etersom den lokale banken sto som en av initiativtakerne bak skiltet, undersøkte vi hvordan de historiske faktaene på skiltet ble kvalitetssikret.

Da viste det seg at dette var et skoleprosjekt i år 2000, i samarbeid med banken og historielaget. Dette mente vi var viktig å få fram, fordi fylkeskommunen delvis har basert seg på dette skiltet når de har skrevet sin innsigelse.

Dette har inspirert oss til å undersøke om det er flere av skiltene som inneholder faktafeil. Det er et prosjekt vi er i gang med nå.

7.4 Videre undersøkelser

Videre har dette graveprosjektet gitt inspirasjon til flere lignende undersøkelser. Vi har startet på flere andre prosjekter, der vi vil sjekke om historien stemmer. Her har vi allerede funnet en del sprikende informasjon, som tyder på at historikken ikke er slik den har blitt framstilt. Dette gjelder kjente og sentrale hus i Lillestrøm.

8.0 Konsekvenser

Innsigelsessaken er nå til endelig behandling hos Kommunal- og distriktsdepartementet. I skrivende stund har departementet ennå ikke konkludert. Departementet har frist på seg til å fatte vedtak innen september 2026.

Da vårt arbeid ble kjent for fylkeskommunen, sendte de et brev til departementet om at det hadde kommet fram nye opplysninger i saken. Det samme gjorde kommunen og utbyggerens advokat. En av statssekretærene i Kommunal- og distriktsdepartementet uttalte til RB at de nye opplysningene ville bli et viktig underlag for behandling av saken.

I desember 2025 var Kommunal- og distriktsdepartementet på befaring for å se de to bygningene i Solheimsgata 4. Også representanter fra Klima- og miljødepartementet, Akershus fylkeskommune, Lillestrøm kommune, Statsforvalteren og Riksantikvaren deltok.

Riksantikvaren kom i januar 2026 med en anbefaling om at de to bygningene i Solheimsgata 4 burde bevares.

9.0 Vedlegg: Lenker til artiklene

27.10.25: [«Alle» har trodd de kjenner historien til dette bygget – nå viser nye undersøkelser noe helt annet: – En skandale](#) (hovedsak)

31.10.25: [Skilt med historiske «fakta» ble laget av barneskoleelever: – Synd om det er feil](#)

03.11.25: [Tar grep etter RB-avsløring: – Vil be om at saken åpnes opp igjen](#) (reaksjonssak)

09.11.25: [Lillestrøms historiske tabbe – her var byens egentlige skysstasjon](#) (historisk sak)

17.11.25: [Gigantprosjektet forsinket med nesten tre år: – Ikke til å tro](#) (reaksjonssak)

28.11.25: [Slik ser det omstridte bygget ut på innsiden: – Lite originalt](#)

01.12.25: [Disse skal avgjøre byggenes skjebne: – Alltid nyttig å se stedene](#)